

CYFARFOD	PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD
DYDDIAD	18 MAWRTH 2014
PWNC	ADOLYGU CYFANSODDIAD Y CYNGOR
AWDUR	DILYS PHILLIPS, SWYDDOG MONITRO
PWRPAS	Cymryd barn y Pwyllgor am newidiadau i'r Cyfansoddiad

Cyflwyniad

1. Wrth adrodd i'r Cyngor llawn ar yr 2^{il} o Fai, 2013 ar ddiwygiadau i'r Cyfansoddiad, eglurwyd fod gwaith ar y gweill dan arweiniad y Gymdeithas sy'n cynrychioli Swyddogion Monitro yng Nghymru, gyda chefnogaeth Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a Llywodraeth Cymru, i lunio Cyfansoddiad safonol ar gyfer cynghorau unedol Cymru.
2. Yr ysgogiad ar gyfer y gwaith hwn oedd y ffaith bod pob Cyngor yng Nghymru bellach gyda threfn weithrediaeth (Arweinydd a Chabinet), a bod gwahaniaethau sylweddol yn amlygu eu hunain rhwng y gofynion cyfreithiol yng Nghymru o'u cymharu â rhai Lloegr yn sgil deddfwriaeth gan Lywodraeth Cymru.
3. Mae'r Cyfansoddiad safonol bellach yn barod ac mae'n amserol ystyried ei fabwysiadu. Mae'r Cyfansoddiad yn parhau i ganiatáu amrywiadau lleol o gyngor i gyngor, ond y gobaith yw y bydd yn rhoi gwell cysondeb ar ddehongliadau o'r Cyfansoddiad ar draws Cymru ac y bydd ffurf y ddogfen yn haws i'w deall.
4. Gan y Pwyllgor Archwilio mae'r swyddogaeth o adolygu ac asesu trefniadau'r Awdurdod ar gyfer llywodraethu corfforaethol a gwneud argymhellion ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd y trefniadau hynny. Ystyrir bod Cyfansoddiad y Cyngor a'i gynnwys yn rhan annatod o drefniadau'r Cyngor ar gyfer llywodraethu corfforaethol da, ac mai'r Pwyllgor Archwilio felly oedd pwyllgor priodol i roi ystyriaeth i'r ddogfen gyfansoddiadol. Y Cyngor Llawn sydd a'r hawl i fabwysiadu y Cyfansoddiad.
5. Sefydlodd y Pwyllgor Archwilio weithgor o saith aelod i ymgymryd â'r dasg ac mae'r Gweithgor wedi cyfarfod deirgwaith, gyda dau gyfarfod arall wedi eu rhaglennu. Mabwysiadodd y Gweithgor ddull gweithredu oedd yn golygu eu bod yn rhoi sylw manwl i wahanol adrannau o'r Cyfansoddiad ymhob cyfarfod, yn dilyn casglu barn ac ymgynghori hefo budd-ddeiliaid perthnasol (e.e. gwahanol bwyllgorau, yr Arweinydd ayb.)

6. Ble bynnag y bo'n bosibl, mae'r Gweithgor wedi cadw at drefniadau llywodraethu presennol y Cyngor ac ychydig o newidiadau o sylwedd fydd yn cael eu hargymell er bod ffurf y Cyfansoddiad yn dra gwahanol i'r un presennol. Lle bo newidiadau sydd yn sylweddol wahanol i'r trefniadau presennol, bydd angen hysbysu yr aelodau o hynny cyn cyfarfod y Cyngor ar y 1af o Fai a phenderfynodd y Gweithgor y dylid gwneud hynny drwy'r fforymau ardal.
7. Yn ei gyfarfod nesaf bydd y Gweithgor yn rhoi sylw i'r rhannau o'r Cyfansoddiad sy'n ymdrin â hawliau a gweithrediad y Cyngor Llawn ynghyd â'r rheolau ar hawliau aelodau i gael mynediad at wybodaeth. I'w gynorthwyo yn ei drafodaethau, dymuna'r Gweithgor gymryd barn aelodau'r Pwyllgor hwn ar y materion canlynol.

Materion i'w hystyried

8. Mae deddfwriaeth bellach yn caniatáu gwahanu rôl ddinesig y Cadeirydd oddi wrth y gwaith o lywyddu yng nghyfarfodydd y Cyngor trwy greu dwy swydd - Cadeirydd Dinesig ac Aelod Llywyddol. Mae'r ddwy swydd yn gymwys i dderbyn uwch gyflog ond bydd y ddwy yn cyfrif at y cwota. Beth yw barn y Pwyllgor am gynnwys y ddarpariaeth yma yn y Cyfansoddiad?
9. Mae'r rheolau gweithdrefn newydd yn cynnwys cymal sy'n gosod terfyn amser ar gyfarfodydd o'r Cyngor Llawn e.e. 3 awr. Ydi'r Pwyllgor yn ystyried y byddai hyn yn fuddiol?
10. Mae deddfwriaeth yn caniatáu i aelodau ymuno hefo pwyllgorau dros y we ("presenoldeb o bell") ac mae angen rheol gweithdrefn i ddygymod a hyn. Ydi'r Pwyllgor yn cytuno y dylid cyfyngu'r gallu i ymuno o bell i rai pwyllgorau yn unig ac y dylid nodi na fydd diffyg yn y dechnoleg yn annilysu pleidlais ar unrhyw fater?
11. Mae'r rheolau gweithdrefn newydd yn gofyn am i gynnig i ddiswyddo Arweinydd y Cyngor gael ei arwyddo gan 15% o'r Cyngor gan gynnwys aelodau o leiaf dau grŵp gwleidyddol, ac y byddai angen dwy ran o dair o fwyafrif i gynnig o'r fath gario. Beth ydi barn y Pwyllgor am hyn?
12. Gofynnir am farn y Pwyllgor ar y trefniant newydd o gael Aelod Cabinet yn cyflwyno adroddiad o flaen y Cyngor ac ateb cwestiynau arno (e.e. adroddiad y gyllideb).

13. Mae'r rheolau newydd yn caniatáu cwestiynau gan aelodau o'r cyhoedd mewn cyfarfodydd o'r Cyngor Llawn, o fewn amodau caeth megis bod y cwestiwn i'w gyflwyno ymlaen llaw, bod cyfyngiad amser a bod cyfyngiad ar gwmpas y cwestiynau y gellir eu gofyn. Ydi'r Pwyllgor yn gefnogol i drefn o'r fath?
14. Mae'r rheolau gweithdrefn newydd yn cynnig rheol sy'n caniatáu ffilmio a defnyddio cyfryngau cymdeithasol mewn cyfarfodydd o'r Cyngor a'i bwyllgorau. Beth ydi barn y Pwyllgor ar hyn?
15. Mae deddfwriaeth bellach yn caniatáu i aelod fod yn absennol am resymau teuluol h.y. absenoldeb mamolaeth neu i warchod plant ifanc. Yn ymarferol mae hyn yn golygu na fydd cyfnodau o absenoldeb teulu yn cyfrif at y 6 mis o absenoldeb sy'n arwain at i aelod gollu ei sedd, bod y cyflog yn parhau yn daladwy a bod angen caniatad i'r aelod ymgymryd ag unrhyw ddyletswydd yn ystod yr absenoldeb teulu. Bydd angen rheol gweithdrefn i ymdrin â'r sefyllfa. Oes gan y Pwyllgor unrhyw farn ar gynnwys rheol o'r fath?
16. Mae'r rheolau mynediad at wybodaeth yn gofyn am un blaenraglen waith ar gyfer y Cabinet, y Pwyllgorau Craffu a'r Cyngor. Oes gan y Pwyllgor sylw ar beth fyddai gwerth blaenraglen o'r fath a sut ddylid ei chreu?
17. Nid oes newidiadau yn cael eu cynnig i'r drefn ar gyfer penderfyniadau aelodau unigol o'r Cabinet – trefn sy'n golygu ymgynghori gydag aelodau lleol ar y bwriad, cynhyrchu adroddiad neu daflen penderfyniad ddrafft, rhoi cyfnod o dridiau i ymgynghori hefo cadeiryddion y pwyllgorau craffu ac yna cyhoeddi'r penderfyniad ar y we. Oes gan y Pwyllgor sylw ar addasrwydd y trefniadau yma?
18. Mae gan aelodau'r Cyngor hawliau mynediad at wybodaeth sy'n ychwanegol at hawliau'r cyhoedd. Mae'r trefniadau yn cynnwys trefn apêl sy'n golygu fod aelod sy'n anfodlon hefo gwrthodiad unrhyw adran i ryddhau gwybodaeth yn gallu gofyn i'r Swyddog Monitro ddyfarnu ar y mater ac os yw'n parhau'n anfodlon, cyfeirio'r mater i'r Cabinet am benderfyniad. Ydi'r Pwyllgor o'r farn fod y trefniadau yma'n parhau'n addas?

Argymhelliad

19. Gofynnir i'r Pwyllgor gyflwyno barn ar y materion a drafodir ym mharagraffau 8 - 18 uchod ynghyd ag unrhyw fater arall y dymunant ei gyfleu i'r Gweithgor sy'n adolygu'r Cyfansoddiad.